

PSP-kongres, 31 januari 1981, Den Bosch

Openings toespraak PSP-voorzitter Lambert Meertens

(Embargo tot zaterdag 10.50 uur)

Per jaar wordt er over de hele wereld voor een biljoen gulden uitgegeven aan bewapening. Een onvoorstelbaar bedrag. Een miljoen is al nauwelijks te bevatten. Maar biljoen gulden is miljoen keer een miljoen gulden. En dat op een wereld waarin het grootste deel van de mensheid zich iedere dag afvraagt of er de volgende dag wel genoeg te eten zal zijn.

Wie is in staat hierbij stil te staan zonder overweldigd te worden door de absurditeit, de waanzin van een systeem waarin dit mogelijk is? Wie heeft zich nooit afgevraagd of er dan geen manier is hieraan radikaal een eind te maken?

Zo'n manier is er. Aan die waanzin kan een einde gemaakt worden. De voorthollende wapenwedloop is geen natuurramp, geen vloedgolf of orkaan, waartegen wij mensen machteloos staan. De wapenwedloop is mensenwerk, het resultaat van het opdelen van de wereld in militaire machtsblokken. Machtsblokken, die zich met militair geweld handhaven -- niet gericht tegen elkaar, maar tegen de bevolkingen in de eigen landen of invloedssferen --. Maar niet alleen met militair geweld, maar ook, en vooral, door zichzelf te legitimeren door steeds weer het beeld op te hangen van de andere kant als "de vijand", die ons bedreigt, die uit is op onze welvaart, onze vrijheid, onze verworvenheden.

Nederland maakt deel uit van een van die militaire machtsblokken: de NAVO. In de bewapeningsspiraal loopt de NAVO voorop. Niet alleen nu, al meer dan dertig jaar, al sinds de oprichting. Met de mond wordt de doelstelling van ontwapening beleden. Maar we kunnen al dertig jaar zien wat dat in de praktijk van de NAVO inhoudt. Alle ontwapeningsconferenties, alle onderhandelingsresultaten, zijn tot nu toe even vele aanleidingen geweest om over te gaan tot het aanschaffen van nog meer moordwerktuigen.

Nu dreigt er in dit proces een geweldige stroomversnelling op te treden. En niet toevallig nu. Want de motor die de NAVO-bewapening aandrijft, is het winststreven van de partikuliere ondernemingen. Weinig produktie is zo'n zekere investering als de wapenproduktie, niet afhankelijk van de vrije markt, maar werkend met overheidskontrakten, waarbij ook de ontwikkelingskosten worden meebetaald. Het is geen toeval, dat in een tijd van economische teruggang de druk vanuit het militair-industrieel complex wordt opgevoerd, de druk om meer en meer uit te geven aan het ontwikkelen en produceren van nog verfijnder, nog gevaarlijker, wapensystemen.

Maar desondanks, of misschien juist daardoor, is een ontwikkeling op gang gekomen die een keerpunt kan betekenen, een spaak in het wiel van deze op hol geslagen machine. Want er is een beweging op gang gekomen van mensen die zijn gaan inzien dat de grootste vijand die onze welvaart, onze vrijheid, onze verworvenheden, ja, de hele menselijke beschaving bedreigt, dat die vijand de wapenwedloop zelf is. Mensen, die niet meer lijdelijk willen afwachten wat de machthebbers ervan maken. Die geen geloof meer hechten aan de propaganda die ons deze waanzin moet laten slikken. De kracht van de vredesbeweging bestaat daaruit dat zij breekt met het vijand-denken van de NAVO, dat zij weigert zich te laten opsluiten in de kooi van een machtsblok, maar nu eenzijdige stappen eist, stappen die kunnen werken als een hefboom, die een signaal zijn voor andere volken om ook met dit onmenselijk systeem te breken. Niet alleen in Nederland, in vele landen wint de vredesbeweging aan kracht. Maar de beweging in Nederland heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld, heeft als voorbeeld gewerkt voor andere landen. Door de kracht die de vredesbeweging ontwikkelt, komen de regeringen onder druk te

2

staan, en ook de politieke partijen die steeds geholpen hebben de kar van de bewapenaars te trekken.

het oprechte streven naar vrede van zoveel gewone mensen geeft in deze partijen verwarring, consternatie, conflicten. Hoe graag sommigen dat ook zouden willen, men kan er niet omheen. Als het niet om zulke belangrijke zaken ging, zaken van leven en dood, zaken waarbij het voortbestaan van de mensheid in het geding is, dan zou je om het schouwspel dat zich ontvouwt eens hartelijk kunnen lachen. Want het heeft iets koddigs, te zien hoe de eisen van de vredesbeweging in verkiezingsprogramma's vertaald worden in een nieuw soort kwartetspel met kerntaken. Een spel met alleen zwarte pieten die je eigenlijk niet krijgt wilt.

Het is verbijsterend wat zich nu in de PvdA afspeelt. Een partij die er anders niet voor terugschrikt te wijzen op het gebrek aan democratisch gehalte in andere partijen. Dat is haar goed recht. Dat nu de gang van zaken in de PvdA bij de besluitvorming over de kerntaken een toonbeeld van democratie is, valt moeilijk vol te houden. Het is al merkwaardig dat de lijsttrekker wordt aangewezen voordat het programma is vastgesteld. Pas echt vreemd wordt het, als die lijsttrekker zijn machtswoord gebruikt om zijn partij bij de besluitvorming voor het blok te zetten. De totale verbijstering ontstaat als blijkt dat het partijbestuur zijn medewerking verleent aan deze chantage. Den Uyl en zijn secondanten dreigen ermee de PvdA in grote problemen te storten, en zie, de bekende omkeertruc, nu zijn het degenen die het streven naar vrede politiek willen vertalen, die heten de PvdA in het verderf te willen storten.

Met dezelfde arrogantie waarmee vroeger getracht werd de PSP als onrealistisch af te schilderen als we opkwamen voor eenzijdige stappen, schilderen de nieuwe bekeerlingen voor eenzijdige maar halve maatregelen nu alle inzichten als onrealistisch af, behalve hun eigen zinsbegoocheling. Want de waanzin waaruit de NAVO is opgetrokken, laat zijn spoor na in hun argumentatie. Het meest geliefde argument -- geen gelegenheid blijft onbenut om het te herhalen -- is dat Nederland zijn invloed in de NAVO verspeelt als we geen kernwapens op onze bodem toelaten. Invloed, die we zouden kunnen gebruiken om in de NAVO een ontwapeningsproces op gang te brengen. Dus, als ik het goed begrijp, zouden NAVO-landen als Denemarken en Canada, nu kernwapenvrij, eigenlijk ook kernwapens op hun grondgebied moeten stationeren, om zo te helpen de kernbewapening terug te dringen.

Maar afgezien van deze absurditeit, het willen uitdrijven van de duivel met Beelzebub, is nog het treffendst het geloof dat de NAVO als vredesinstrument is te gebruiken, dat daarin geluisterd zal worden naar een bondgenoot die niet slaafs meedraaft aan de leiband van de supermachten.

Toch hoop ik dat tegenover het oubakken realisme van de NAVO-gelovigen in de PvdA een nieuw realisme baan zal breken, niet te stuiten zal zijn, een realisme dat de NAVO wil zien zoals ze is, als een onderdrukkingsapparaat, een oorlogsmachine, een instrument van dood en verderf, een product van het kapitalisme en zijn onafscheidelijke metgezel, het militarisme.

Het past geheel in het denken van deze NAVO, dat bij oefeningen ervan wordt uitgegaan dat de NAVO als eerste kernwapens zal inzetten. Het feit dat de NAVO nooit een no-first-use-verklaring heeft willen uitgeven, een verklaring dat zij niet als eerste kernwapens in een konflikt zal gebruiken, is geen vergissing. Zoals het ook geen vergissing is dat

gevoerd wordt tegen vredesdemonstranten, alsof het om terroristen gaat. Ook hier vinden we de omkeertruc: niet zij die stratego spelen met kernwapens alsof het knaleruten zijn, worden beschouwd als terroristen, maar de mensen die zich steviger stellen tegen het militaire denken. Datzelfde zien we terug in het proces tegen de demonstranten van enkele weken geleden in Hengelo. Wat daar is gebeurd, is een ongehoorde kriminalisering van een geweldloos protest. Propaganda voor het militarisme wordt beschermd, het verzet daartegen wordt tot een misdrijf bestempeld. De gewezen vonnissen waren alleen mogelijk door de regels voor normale rechtspleging opzij te zetten. Dit is een gevaarlijke stap op een hellend vlak. Hopelijk zal een hogere rechter zich niet op zo schandalige wijze voor het karretje van het militarisme laten spannen.

Het falen van het kapitalisme blijkt heel duidelijk uit de grote en toenemende schaal waarop onze produktieve krachten, onze energie en grondstoffen, gebruikt worden voor de productie van vernietigingsmiddelen. Dat falen blijkt ook op een direktere wijze, waarbij velen getroffen of bedreigd worden met werkloosheid en de ingrijpende gevolgen daarvan voor hen en voor hun gezinnen. Een systeem waarin mensen die willen en kunnen werken, als oud vuil aan de kant gezet kunnen worden, zo'n systeem moet nodig op de helling. Bedrijfsslurtingen zijn aan de orde van de dag. Als ik wijs op de NSM en Ford in Amsterdam, op Enka in Breda, dan is dat maar het topje van de ijsberg. Minstens zo ingrijpend zijn de sluipende inkrimpingen en afvoelingen, zoals bij Philips. Terecht verzetten de betrokken werkers zich ertegen dat hun belangen worden opgeofferd aan die van het kapitaal. Terecht, en vaak is de kracht die zij daarbij ontwikkelen in staat het proces te keren. Vaak, maar te vaak ook niet. Te vaak is het te laat om in te grijpen: te vaak hebben de banken, met stilzwijgende medewerking van de regering, hun louche operaties al voltooid. Belangrijk hierin is de strategie van de vakbeweging. Die is nu meestal defensief: redden wat er te redden valt, zonder uitzicht op mogelijkheden die het kapitalistisch systeem doorbreken.

Een van de hoekstenen, de dogma's van het kapitalisme, is dat de zeggenschap van het kapitaal niet mag worden aangetast. Maar waarom niet? Als er nu een ding gebleken is, en dagelijks weer blijkt, dan is het dat de belangen van het kapitaal niet onze belangen zijn. Het mag best wel eens vaker gezegd worden dat de problemen waarmee bedrijven kampen niet alleen het gevolg zijn van economische teruggang, van de situatie in het buitenland, van stijgende energieprijzen, maar ook heel vaak van slecht beleid, van verkeerd management, van gebrek aan durf, aan inzicht, inzicht dat de mensen in het bedrijf wel hebben, van gebrek aan verantwoordelijkheidszin, verantwoordelijkheidszin die wel aan te treffen is in het bedrijf zelf, maar die van bovenaf wordt onderdrukt. Een voorbeeld dat boekdelen spreekt is de nu beetje naar beetje naar boven komende praktijk van het gebruik van ons land als gifbelt, als dumpplaatst voor onverwerkt chemisch afval. De bedrijfsleiding die voor zoiets verantwoordelijk is, handelt uit winstbejag op misdadige wijze. Want natuurlijk had dat afval wel verwerkt kunnen worden, maar dat kost geld. In plaats daarvan is het in het geniep gestort, zonder rekening te houden met de gevaren voor de gezondheid van mensen, en nu worden de kosten, en zelfs een geweldig veelvoud daarvan, afgewenteld op kosten van de belastingbetaler. Zoals zoveel kosten worden afgewenteld. In plaats van een propagandacampagne van 12 miljoen te beginnen voor kernenergie, zou het VNO er beter aan ^{doen} een campagne van 12 miljoen te beginnen om zijn eigen leden te wijzen op de maatschappelijke gevolgen van hun handelen. Maar dat is natuurlijk een grapje. Want het enige dat

an het kapitalisme voor ondernemers kan tellen is de winst, en daarvoor is die 12 miljoen maar een peuleschil.

De enige strategie die werkelijk iets aan de situatie kan veranderen, die niet blijft steken in lapmiddelen, is niet ervoor terug te schrikken de zeggenschap aan het kapitaal te ontnemen, en in plaats daarvan een democratische zeggenschap te stellen over de produktiemiddelen. Alleen zo kan bij bedrijfsbeslissingen, bij investeringen, rekening worden gehouden met de maatschappelijke gevolgen. En het spreekt dan vanzelf dat de winsten niet in de zakken van enkelingen terecht mogen komen, maar ten goede komen aan de hele gemeenschap.

Bij alle sombere berichten mogen we niet vergeten dat we in Nederland beschikken over een geweldige rijkdom, een geweldig vermogen aan produktiekracht, dat wij door onze gezamenlijke arbeid hebben opgebouwd. Die rijkdom wordt nu afgebroken door desinvesteringen, door kapitaalvlucht, met overheids subsidie op de koop toe. Het afschrikwekkend voorbeeld van Engeland laat zien welke vormen zo iets kan aannemen. Desondanks wordt over onze hoofden een vloed van propaganda uitgestort, worden we murw gemaakt, om te geloven dat het niet anders kan. Iedere dag staat er weer een andere hotemetoot op om te vertellen dat er nog meer bezuinigd moet worden, dat de koopkracht verder omlaag moet, dat de koppeling tussen uitkeringen en minimumlonen echt niet te handhaven is, en ga zo maar door. Mensen met gigantische inkomens proberen ons wijs te maken dat het minimuminkomen eigenlijk een grote luxe is. Als ze het zelf zouden verdienen, zouden ze wel anders piepen. Maar afgezien van deze brutaliteit, wat er nooit wordt bijverteld is dat hun denken gericht is op de belangen van het kapitaal, en niet van de mensen. Als je uitgaat van de belangen van de mensen kom je tot totaal andere konklusies. Dan is onontkoombaar, dat het hele bezuinigingsbeleid juist een rampzalig beleid is, dat ons gezamenlijk verarmt. Een rechts, kapitalistisch, onmenselijk, beleid.

De onmenselijkheid van het huidige regeringsbeleid spreekt niet alleen uit de bewapeningspolitiek of het sociaal-ekonomisch beleid. Uit alles komt dit naar voren. Ik hoef maar te wijzen op de abortuswetgeving, op de minachting voor het beslissingsrecht van vrouwen. Deze wet verdient maar een ding, niet afwachten hoe zij in de praktijk uitpakt, maar op zo groot mogelijke schaal saboteren. Niet de zedenmeesters beslissen, maar de vrouw.

Onmenselijkheid spreekt ook uit de behandeling van de zigeuners. Vervolgd in de Tweede-Wereldoorlog, en sindsdien berooid, trekt een familie door Europa. Een deel heeft hier onderdak gevonden. De rest wil zich daarbijvoegen, maar wordt behandeld op een manier die bij velen, en ook bij mij, herinneringen oproept aan de beelden die we uit de Tweede-Wereldoorlog kennen. Staatssecretaris Haars laat zich in de Kamer uit op een manier die daarbuiten zonder meer reden zou geven een strafvervolgning wegens discriminatie in te stellen. Hebben we dan niets geleerd? Hebben we niet uit de eerste helft van deze eeuw geleerd hoe levensgevaarlijk het is toe te geven aan de racistische en fascistische sentimenten, waarvoor vooral in tijden van ekonomische teruggang altijd een voedingsbodem bestaat? En waar was de PvdA? In slaap gesukkeld, zullen we maar hopen. Maar dit is niet voor het eerst, na de weifelende en twijfelachtige houding rond de legalisering van de zogenaamde illegalen.

Straks zijn er weer verkiezingen. Het is mijn vaste overtuiging dat een ander beleid mogelijk is. Een menselijk beleid. Een beleid dat niet buigt voor de belangen van het kapitaal. Zo'n beleid kan alleen maar

steunen op de kracht die mensen ontwikkelen in hun verzet tegen wat er nu gebeurt, op de verbeeldingskracht van de progressieve bewegingen, die geen halt houdt bij de verdedigingslijnies van dit patriarchale en kapitalistische systeem. Een beleid, dat zaken als een rechtvaardige arbeidsdeling over alle mensen als vanzelfsprekend uitgangspunt neemt. En niet alleen betaalde arbeid, maar alle maatschappelijk noodzakelijke arbeid, zowel binnens- als buitenshuis.

Onze partij, de PSP, is voor een belangrijk deel de politieke vertaling van deze verbeeldingskracht. In ons programma geven we aan hoe in de komende vier jaar stappen vooruit gezet kunnen worden op de weg die de mensheid heeft te gaan naar bevrijding van uitbuiting, onderdrukking en geweld. Onbevangen door gevestigde belangen, door schijnbaar vastgeroeste, maar achterhaalde, patronen. Vol vertrouwen in de mogelijkheden die onmiskenbaar aanwezig zijn, die voortkomen uit de kracht van mensen die in beweging komen, die hun ogen openen, die op hun eigen inzichten en mogelijkheden durven vertrouwen.

Het mag niet gebeuren dat straks weer rechtse partijen als CDA en VVD zich als hinderpaal op deze weg opstellen. Dat is ook niet nodig. Een herhaling van 1972 en 1977 kan voorkomen worden. Het feit dat de nieuwe EVP aan de verkiezingen zal deelnemen, maakt op zich al een progressieve meerderheid mogelijk. Rechts uit de regering, dat kan. Voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis. Maar hoe zullen partijen als PvdA en D'66 met die mogelijkheid omspringen? Tot nu toe belooft hun opstelling weinig goeds. In een tot mislukken gedoemde poging zich onafhankelijk op te stellen, omarmt D'66 bij voorbaat en zonder voorwaarden het CDA, al dan niet als regeringspartner. De PvdA mikt, blijkens haar ontwerpprogramma, op hernieuwde samenwerking met het CDA. Het kwartetten met kerntaken krijgt zo een nieuwe betekenis: dit spel is een voorspel op het spel tijdens de kabinetsformatie.

Een ander beleid is mogelijk. De beste garantie voor een ander beleid is het versterken van de partijen ter linkerzijde van de PvdA. Een stem op de PSP is geen halve stem op het CDA, maar een volle stem op een ander, nieuw beleid dat mogelijk is. Een stem tegen de onmenselijkheid van het kapitalisme en militarisme. PSP: voor socialisme en ontwapening.